

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03162 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209,
el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė ir teikia Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 11¹, 12, 16, 18, 19, 21, 24, 25 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – Ligos ir motinystės įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo Nr. IX-1904 6, 8 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Nedarbo įstatymo projektas, toliau kartu – Įstatymų projektai).

Šiuo metu minimalios motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą (toliau – Ligos ir motinystės įstatymas), asmenims, kurie dirbo ir mokėjo socialinio draudimo įmokas, yra mažesnės nei minimalių vartojimo poreikių dydis (toliau – MVPD) bei asmenims, kurie nedirbo ir socialinio draudimo įmokų nemokėjo, pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą mokamos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai skirtos išmokos (žiūrėti 1 pav.)

Išmoka	Minimalios išmokos dydis „neatskaičius mokesčių“	Minimalios išmokos dydis „atskaičius mokesčius“
Vaiko priežiūros išmoka (mokama pagal Ligos ir motinystės įstatymą)	Negali būti mažesnė nei 6 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI), galiojusios praeitą ketvirtį iki teisės gauti išmoką atsiradimo dienos: nuo 2023-01-01 BSI yra lygus 49 EUR arba 6 BSI – 294 EUR .	Mokamos privalomo sveikatos draudimo įmokos 6 proc., gyventojų pajamų mokestis – 15 proc. tačiau minimalioms išmokoms taikomas neapmokestinamas pajamų dydis, todėl gyventojų pajamų mokestis nėra skaičiuojamas, tad išmoka siekia 276,36 EUR
Išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai (mokama pagal Išmokų vaikams įstatymą)	Fiksuoto dydžio universali išmoka, lygi 6 BSI, t. y. 294 EUR .	294 EUR
MVPD 2023 m. yra 354 EUR		

1 pav. Ligos ir motinystės bei Išmokų vaikams įstatymuose nustatytų išmokų, susijusių su vaiko gimimu, palyginimas

Šaltinis: „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos rengimas“, 2022, *Ligos ir motinystės įstatymas, Išmokų vaikams įstatymas, Sodra*

Paminėtina, kad šiuo metu asmenys, kuriems yra suteiktos vaiko priežiūros atostogos ir kurie gauna minimalią ar maksimalią vaiko priežiūros išmoką, vaiko priežiūros metu norėdami bent dalinai dirbti to daryti neskatinami, kadangi jų gaunamų pajamų ir vaiko priežiūros išmokos bendra suma yra apribota minimaliu kompensuojamu užmokesčiu, kuris lygus 6 BSI išmokos dydžiui, ir maksimaliu kompensuojamu uždarbiu, kuris negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės į išmoką atsiradimo dienos. Tai reiškia, kad asmeniui, kuris gauna minimalią vaiko priežiūros išmoką ir bent dalinai dirba, išmoka yra mažinama gautų pajamų suma. Pvz., asmuo, kuris įmokas moka nuo penkių šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžių sumos, gaudamas vaiko priežiūros išmoką yra suinteresuotas papildomai dirbti, kol išmokos ir papildomai gaunamo darbo užmokesčio suma neviršija dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės į išmoką atsiradimo dienos. Taip pat pastebėtina, kad vidutinis darbo užmokestis kinta kas ketvirtį, minimalioji mėnesinė alga – kas metus, o maksimalus ir minimalus kompensuojamasis uždarbis, kuriuo apribota paskirta vaiko priežiūros išmoka ir papildomai gautų darbinės veiklos pajamų suma (tuo atveju, jeigu asmuo dirba), yra nustatomas vaiko priežiūros išmokos teisės įgijimo dienai, o ne pajamų gavimo dienai, o tai neskatina dirbančių asmenų gauti didesnes pajamas.

Ligos ir motinystės įstatymo projekto rengimą paskatino:

1. tikslas spręsti aukščiau išdėstytas problemas, t. y.:

1) užtikrinti, kad asmenys, kurie dirba ir moka socialinio draudimo įmokas, gautų didesnes socialinio draudimo (motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros) išmokas, mokamas pagal Ligos ir motinystės įstatymą, nei tie asmenys, kurie išmokas, susijusias su vaiko gimimu, gauna pagal Išmokų vaikams įstatymą, ir artinti minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros socialinio draudimo išmokų dydį prie šiuo metu galiojančio MVPD;

2) užtikrinti asmenims, kurie gauna minimalią vaiko priežiūros socialinio draudimo išmoką, galimybę dirbti dalinai ir nemažinti išmokos, t. y. nustatyti, kad kai asmens gaunama minimali išmoka ir darbo užmokestis neviršija minimalios mėnesinės algos, galiojusios pajamų ir (ar) išmokų gavimo mėnesį, vaiko priežiūros išmoka nėra mažinama. Taip pat siūloma aiškiai apibrėžti ir padidinti taikomą maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tuo atveju, kai asmuo dirba ir gauna vaiko priežiūros išmoką, taip didinti galimybę dalinai dirbti asmenims, kurių pajamos yra didelės, t. y. gaunama vaiko priežiūros išmoka ir gaunamas darbo užmokestis negali viršyti penkių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki pajamų ir (ar) išmokų gavimo dienos, dydžių sumos. Maksimalus kompensuojamasis uždarbis, lygus penkių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžiui pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad socialinio draudimo įmokų tarifai skaičiuojami nuo sumos, ne didesnės nei 60 vidutinių darbo užmokesčių per metus (arba 5 vidutinių darbo užmokesčių per mėnesį). Kadangi maksimalios įmokos yra skaičiuojamos nuo 5 vidutinių darbo užmokesčių per mėnesį, asmenims, kurie mokėjo įmokas nuo didesnio darbo užmokesčio, bus sudaryta galimybė užsidirbti ir vaiko priežiūros išmoka nebus mažinama, kol jų darbo pajamos ir (ar) išmokos ir vaiko priežiūros išmoka neviršys 5 vidutinių darbo užmokesčių;

3) patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo 18, 21 ir 24 straipsniuose nustatytą minimalių motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų apskaičiavimo taisyklę.

2. Siekis padidinti socialines garantijas asmenų ligos ar vaikų slaugos atvejais.

Šiuo metu nustatyti bendrieji ligos išmokų mokėjimo terminai slaugant vaikus iki 14 metų bei kitus šeimos narius ne visada atitinka slaugymo poreikius. Sergant tam tikromis ligomis, nustatytų ligos išmokos mokėjimo terminų neužtenka ir tokiu atveju šeimos lieka be pajamų. Be to, slaugant vaikus iki 18 metų, sergančius ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ligos išmoka nemokama juos slaugant ambulatoriškai, o tai sukelia problemų neįgalius vaikus auginančioms šeimoms, kadangi ne visais tokių ligų atvejais slaugymo reikia stacionare. Taip pat

ligos išmokos mokėjimas ne visiškai atitinka ir asmenų, kurie savanoriškai gydomsi pataloginį potraukį į azartinius lošimus, priklausomybės sindromą vartojant psichoaktyvias medžiagas, gydymosi poreikius. Šiuo metu, kai asmeniui reikia suteikti abstinencijos gydymo paslaugas stacionare ir tik po to tęsti gydymą pagal Minesotos programą, nedarbingumo už abu gydymo epizodus laikotarpis negali viršyti 28 dienų. Dar vienas iššūkis yra tai, kad vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, gydymo epizodas turėtų būti nepertraukiamas norint gauti nedarbingumą, tačiau tai ne visada įmanoma dėl eilių gauti planines paslaugas. Be to, šiuo metu išduoti nedarbingumo pažymėjimą galima tik besigydantiems stacionare, nors individualiais atvejais ir gydymas dienos stacionare gali būti veiksmingas.

3. Teisinio reguliavimo aiškumo ir sistemiškumo trūkumas.

Nedarbo įstatymo projektas parengtas siekiant suderinti Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo nuostatas su Ligos ir motinystės įstatymo projekte siūlomu teisiniu reguliavimu.

Konkrečios Įstatymų projektų nustatytos teisinio reguliavimo priemonės apibūdintos ir jas pagrindžiantys argumentai nurodyti kartu su Įstatymų projektais teikiamame aiškinamajame rašte.

Įstatymų projektai įgyvendina Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, numatytą III misijos (prioriteto) „Socialiai pažeidžiamiausių visuomenės grupių įgalinimas“ įgyvendinimo 3.3.4 veiksmą „Parengti ir priimti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, siekiant kompleksškai peržiūrėti ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokas, taip pat artinti šių išmokų minimalius dydžius prie MVPD“ bei „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos rengimas“ galutinės ataskaitos rengėjų pasiūlymus.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nepateikiama.

2022 m. duomenimis, minimalias, lygias 6 BSI dydžiams, motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas gavo virš 700 asmenų, o iki 8 BSI dydžių išmokas gavo 4020 asmenų. Minėtųjų išmokų dydį nuo 2023 m. liepos 1 d. padidinus nuo 6 BSI (294 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 276,36 Eur „atskaičius mokesčius“) iki 8 BSI (392 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 368,48 Eur „atskaičius mokesčius“) planuojama, kad papildomas lėšų poreikis pusmečiui sudarys 1,75 mln. Eur (metinis poreikis 3,5 mln. Eur). Dėl minimalaus ir maksimalaus kompensuojamo uždarbio nustatymo tuo atveju, kai asmuo vaiko priežiūros atostogų metu dirba, papildomų lėšų poreikio neplanuojama.

2022 m. duomenimis, asmenų, slaugiusių vaikus iki 14 metų, buvo 93,2 tūkst. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių asmenų (27 960 asmenys) ligos išmoką gaus ilgesnį laikotarpį, siūlymui nustatyti ilgesnę ligos išmokos mokėjimo trukmę slaugant vaikus iki 14 metų įgyvendinti reikės apie 6,4 mln. Eur metams.

2022 m. duomenimis, slaugiusių asmenis virš 14 metų buvo 1000 asmenų. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių asmenų (300 asmenų) ligos išmoką gaus ilgesnį laikotarpį, siūlymui nustatyti ilgesnę ligos išmokos mokėjimo trukmę slaugant šeimos narius įgyvendinti reikės apie 0,07 mln. Eur metams.

2022 m. duomenimis, vaikų su sunkia negalia buvo 3573. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių vaikų (1072 vaikų) bus slaugomi ambulatoriškai, siūlymui ligos išmoką mokėti ir slaugant ambulatoriškai vaikus dėl ligų, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, įgyvendinti reikės apie 4 mln. Eur metams.

Siūlymui dėl ligos išmokos mokėjimo savanoriškai besigydantiems pataloginį potraukį į azartinius lošimus, abstinencijos būklę ir (ar) priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sindromą patikslinimo, įgyvendinti reikės apie 0,3 mln. Eur metams, o siūlymui dėl nedarbo draudimo išmokos mokėjimo šioms asmenims pratęsimo papildomas lėšų poreikis nereikšmingas. Prognozuojama, kad ši nuostata palies apie 690 asmenų.

Teikiamiems pasiūlymams reikalingas lėšų poreikis bus numatytas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete. Teikiamiems kitiems siūlymams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto ar Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų nereikės.

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma. Atlikus kontrafaktinį minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų didinimo iki 8 BSI poveikio vertinimą, analizę parodė, jog šių siūlymų tikslinė grupė nėra didelė, todėl ši priemonė neturės įtakos bendriesiems skurdo ar pajamų nelygybės rodikliams, tačiau pagerins šios tikslinės grupės finansinę padėtį ir padės užtikrinti socialinį teisingumą. Šiuo pasiūlymu siekiama užtikrinti, kad asmenys, kurie dirba ir moka socialinio draudimo įmokas, gautų didesnes socialinio draudimo (motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros) išmokas, mokamas pagal Ligos ir motinystės įstatymą, nei tie asmenys, kurie nedirba ir išmokas gauna pagal Išmokų vaikams įstatymą.

Ligos ir motinystės įstatymo projektas buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje ir pateiktas išvadoms Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba), Valstybinio socialinio draudimo fondo tarybai, Lietuvos negalios organizacijų forumui ir Lietuvos autizmo asociacijai „Lietaus vaikai“. Ligos ir motinystės įstatymo projektas ir jo lydimoji medžiaga patikslinti įvertinus Teisingumo ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir Fondo valdybos pastabas. Patikslintas Ligos ir motinystės įstatymo projektas darbo tvarka suderintas su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Fondo valdyba. Su Finansų ministerija ir Sveikatos apsaugos ministerija Ligos ir motinystės įstatymo projektas suderintas be pastabų. Sveikatos apsaugos ministerija darbo tvarka papildomai pateikė pasiūlymą patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo projekto 6 straipsniu keičiamo Ligos ir motinystės įstatymo 9 straipsnio 3 dalį, papildant ją abstinencijos būkle, kurią gydantis gali būti mokama ligos išmoka. Valstybinio socialinio draudimo fondo taryba pastabų nepateikė, o su Lietuvos negalios organizacijų forumu ir Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“ Ligos ir motinystės įstatymo projektas suderintas darbo tvarka. Visuomenės pastabų ir pasiūlymų negauta.

Įstatymų projektai paskelbti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje.

Ligos ir motinystės įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės vyresnioji patarėja Donata Telišauskaitė-Čekanavičė (tel. 8 658 58791, el. p. donata.telisauskaite@socmin.lt) ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės patarėja Vilma Pėčė (tel. 8 658 60623, el. p. vilma.pece@socmin.lt). Nedarbo įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės patarėja Indrė Lankelienė (tel. 8 675 31166, el. p. indre.lankeliene@socmin.lt).

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl Įstatymų projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui projektas, 1 lapas.

2. Įstatymų projektai ir jų lyginamieji variantai, 36 lapai.

3. Įstatymų projektų aiškinamasis raštas, 13 lapų.

4. Įstatymų projektų antikorpucinio vertinimo pažyma, 6 lapai.

5. Suinteresuotų institucijų išvadų kopijos, 8 lapai.

Ministrė

Monika Navickienė

Donata Telišauskaitė-Čekanavičė, tel. 8 658 58791, el. p. donata.telisauskaite@socmin.lt
Vilma Pėčė, tel. 8 658 60 623, el. p. vilma.pece@socmin.lt